

Oogvereniging

Jaarverslag 2021

Inhoudsopgave

Inhoudsopgave	1
Inleiding	3
Oogaandoeningen en oogzorg	5
Patiënteninformatie	5
Aansluiten bij de corona-actualiteit	5
Belangenbehartiging.....	5
Juiste oogzorg op de juiste plek	6
Patiëntengroepen.....	7
Leven en werken	10
Toegankelijke openbare ruimte en openbaar vervoer.....	10
Betalingsverkeer	13
Digitale toegankelijkheid	14
Werk	14
Toegankelijk stemmen.....	16
Sport.....	17
Kunst en cultuur	17
Migranten met een visuele beperking	18
Lectuurvoorziening.....	18
OOR&OOG	19
Ervaringsdeskundigen.....	19
Wetenschappelijk onderzoek.....	21
Patiëntenpanel Uitzicht	21
Informatie en voorlichting.....	22
Ooglijn	22
Communicatie	22
Marketing en campagnes	23
Relatiebeheer ziekenhuizen	25
Bijeenkomsten.....	25

Beurzen	26
Voorlichting overig	26
Lotgenotencontact	28
Oogcafés	28
Provincies	28
Vereniging	35
Bestuur	35
Bureau en team	35
Vrijwilligers	35
Samenwerking	36
Ledenraad	36
Verenigingsdag	37
Internationaal	37
Financieel	37
Ledenaantallen	38

Inleiding

Ook in het jaar 2021 was de invloed van de coronacrisis dominant. Het is goed om te ervaren hoeveel we hebben kunnen leren van de activiteiten die we onder die omstandigheden toch hebben kunnen doen. Wat een veerkracht blijken de mensen binnen de Oogvereniging te hebben!

We hebben veel ervaring opgedaan met digitale meetings die we op een goede manier met veel deelnemers konden houden. Bijvoorbeeld het online [Nieuwjaarsevent](#) met Vincent Bijlo en Charlotte Glorie en de online ZieZo-beurs in juni met diverse workshops door medewerkers en vrijwilligers.

Het Oogcongres vond plaats via 6 digitale sessies en ook veel oogcafés zijn digitaal doorgegaan. In verschillende ledengroepen hebben mensen elkaar gebeld en ook fysiek ontmoet. Op basis van deze ervaringen zullen we digitale mogelijkheden blijven gebruiken naast de fysieke meetings. En steeds vaker gaan we beide combineren in hybride activiteiten.

Tijdens tijdelijke versoepelingen van de coronaregels is een deel van de fysieke activiteiten van de ledengroepen gelukkig "gewoon" doorgegaan. Zoals bijvoorbeeld het weekend van onze groep Geleidehondgebruikers en de midweek van Religie. Ook hebben we de Verenigingsdag kunnen vieren. Dit was echt een hoogtepunt met 75 enthousiaste bezoekers die veel van hun ervaringen en ideeën hebben kunnen delen en hebben genoten van het indrukwekkende verhaal van spreker Tristan Bangma, Paralympisch kampioen baanwielrennen op de tandem. Ondanks alles was het aantal mogelijkheden om elkaar te ontmoeten door het hele jaar heen nog steeds heel beperkt. We hopen echt dat dit in 2022 anders wordt!

De meeste projecten die we uitvoeren op het gebied van zorg en participatie zijn in 2021 doorgegaan. Daarnaast zijn er een aantal nieuwe projecten ontwikkeld die we het afgelopen jaar hebben uitgevoerd:

- De samenwerking met het Oogfonds heeft geresulteerd in een gezamenlijke [bijlage bij de Libelle](#) in het najaar.
- We hebben de RAAK Stimuleringsprijs van het Oogfonds overgenomen. De prijsuitreiking vond plaats via een mooi digitaal evenement. De ambitie is om dit project te verbreden naar kennisdeling die het hele jaar doorgaat, naast de uitreiking van de prijzen.

- Het voorlichtingsproject met de European Blind Union (PARVIS) heeft diverse animatie filmpjes opgeleverd. In 2022 volgen er een aantal events.
- We voerden samen met Visio en Bartiméus een bewustwordingscampagne uit in de vorm van een interactieve podcast met de naam [De verdwijning van Iris](#). Er komt waarschijnlijk een nieuwe bewustwordingscampagne in 2022.
- Het is ons gelukt een [steunpunt voor migranten met een oogandoening](#) op te richten. Daar gaan we de komende jaren mee door.
- De samenwerking binnen Kennis over Zien (voorheen: Consortium Visueel) heeft onze relaties versterkt met Bartiméus (Fonds), Visio (Foundation), de Robbert Coppes Stichting en de MaculaVereniging.

Dit lange jaarverslag laat zien dat er veel bereikt is in 2021. Dit is alleen mogelijk geweest door de nauwe samenwerking en gedrevenheid van onze leden, vrijwilligers, samenwerkingspartners en fondsen. Wij bedanken iedereen voor hun inzet en betrokkenheid.

Jan Vreeburg

Voorzitter

Luuk-Jan Boon

Directeur

Oogaandoeningen en oogzorg

Patiënteninformatie

Eén van de onderwerpen waarmee we ons hebben beziggehouden zijn problemen met oogleden. Naar aanleiding van de nieuwe richtlijn Chirurgische correctie blepharo-/dermatochalasis, blepharoptosis en wenkbrauwptosis is de [patiënteninformatie op Thuisarts.nl aangepast](#). Verder is er een nieuwe set vragen verschenen op [vragenaandeoogarts.nl](#), ditmaal over LOA/LHON.

Er zijn de afgelopen jaren meerdere Consultkaarten (Keuzekaarten) ontwikkeld die het samen beslissen voor de patiënt makkelijker moeten maken. Er zijn bijvoorbeeld kaarten voor staar en uveïtis. In de praktijk blijken de kaarten in een behoefte te voorzien, maar toch weinig te worden gebruikt. Samen met het Kennisinstituut Medisch Specialisten en andere patiëntenverenigingen hebben we onderzoek gedaan hoe dit te verbeteren.

Aansluiten bij de corona-actualiteit

We hebben veel informatie gegeven over corona in combinatie met een oogaandoening, bijvoorbeeld via de Ooglijn en ook op [onze website](#). Deze informatie is veel geraadpleegd.

Het Oogcongres hebben we digitaal gehouden: er waren 6 webinars over uiteenlopend onderwerpen met in totaal 1.000 bezoekers.

Zorg op afstand is dankzij de coronacrisis in een stroomversnelling geraakt. Er wordt veel over nagedacht en geschreven. Er verscheen een mooi artikel in ons magazine OOG en er was een informatief interview met Anneke Jansen in het tijdschrift De Oogarts. Samen met andere patiëntenverenigingen en het Kennisinstituut van de Federatie Medisch Specialisten is er subsidie aangevraagd en gekregen om uit te zoeken wat er nodig is om zorg op afstand voor de (oog)patiënt de komende jaren tot een succes te maken.

Belangenbehartiging

Wij blijven ons onverminderd inzetten voor de beschikbaarheid van medicatie. We werken mee in het traject zinnige zorg (initiatief Zorginstituut Nederland) voor leeftijdsgebonden maculadegeneratie dat vorig jaar gestart

is. Dit project heeft een verbeter-signalement opgeleverd waar we in 2022 mee aan de slag gaan. Namens de oogpatiënten waren we betrokken bij verschillende richtlijnen, onder andere staar (cataract) en diabetische retinopathie. De bijbehorende teksten voor [Thuisarts.nl](https://www.thuisarts.nl) komen in 2022 online.

Juiste oogzorg op de juiste plek

Door de vergrijzing neemt het aantal patiënten met oogklachten de komende jaren verder toe. De toegangstijden bij de oogarts lopen op en overschrijden de maximaal aanvaardbare wachttijd van 4 weken. De Oogvereniging vraagt al meerdere jaren aandacht voor deze situatie. In samenwerking met het Nederlands Oogheelkundig Gezelschap (NOG) en de Optometristen Vereniging Nederland (OVN) hebben wij in 2020 een werkwijze opgesteld voor de inzet van optometristen bij laagcomplexere oogzorg en wat er nodig is om dit in de regio te organiseren. De naam van deze werkwijze is: [Juiste oogzorg op de juiste plek](#).

Hiermee wordt beoogd een bijdrage te leveren aan het verkorten van de wachttijd en het helpen van meer patiënten. In onze notitie Juiste oogzorg op de juiste plek hebben het NOG, de OVN en de Oogvereniging eisen opgenomen waaraan een optometrist moet voldoen en welke patiënten door de optometrist kunnen worden gezien.

De bekostiging van deze werkwijze is op dit moment maar deels gedekt. Het NOG, de OVN en de Oogvereniging waren daarom in 2021 in overleg met partijen als Zorgverzekeraars Nederland, het Ministerie van VWS, de Nederlandse Zorgautoriteit en het Zorginstituut Nederland om toe te werken naar een landelijke invoering, waarbij de bekostiging van deze zorg volledig gedekt is en de werkwijze landelijk kan worden ingevoerd. Dit overleg en het onderzoek naar de optometrische zorg voor patiënten met laagcomplexere oogklachten wordt in 2022 voortgezet.

In de tussentijd wordt in diverse regio's er al met succes gewerkt volgens de werkwijze Juiste oogzorg op de juiste plek. Patiënten, oogartsen, optometristen én huisartsen zijn tevreden. Patiënten met bijvoorbeeld droge ogen of een geleidelijke visusdaling worden in deze regio's door de huisarts verwezen naar de optometrist. Een bezoek aan de oogarts is dan meestal

niet meer nodig. Hierdoor krijgt de oogarts ruimte om de complexe oogzorg te leveren.

Patiëntengroepen

Binnen de Oogvereniging zijn verschillende patiëntengroepen actief. Zij houden zich bezig met belangenbehartiging en contact rond specifieke oogaandoeningen:

Hoge Myopie

In 2021 hebben we een nieuwe patiëntengroep mogen verwelkomen: Oogvereniging Hoge Myopie. Vanuit een zeer actieve Facebookgroep is na instemming van de ledenraad deze patiëntengroep formeel ontstaan met Gerlof du Bois als voorzitter. Naast de voorzitter hebben zij 5 actieve kernteamleden.

Uveïtis

Het jaar 2021 is net als bij anderen voor Oogvereniging Uveïtis een heel bewogen jaar geweest. Veel mensen hebben in een sociaal isolement gezeten en hebben behoefte gehad aan fysiek lotgenotencontact. Er is een grote vraag geweest naar informatie over COVID-19 en de risico's en vaccinaties. Het contact was helaas zeer beperkt mogelijk. Om toch tegemoet te komen aan het uitwisselen van informatie en het delen van ervaringen, hebben wij het Digitale Uveïtis Oogcafé (DUO) in het leven geroepen. De focus ligt bij het door leden benoemen van concrete onderwerpen. Het DUO hebben we tweemaal georganiseerd en daar gaan we in 2022 mee door.

Er zijn meerdere livestreams geweest om leden te informeren over COVID-19, inzicht in het afweersysteem van en de stand van zaken rond de behandeling bij uveïtis. De COVID-presentatie is inmiddels meer dan 1000 keer op [YouTube](#) bekeken en wordt ook nu nog gedownload. Er zijn meerdere nieuwsflitsen en nieuwsbrieven naar de leden gestuurd. Wij zijn in de afrondingsfase gekomen van het ontwikkelen van een digitale informatiebrochure over uveïtis.

Een plezierige constatering is dat de Patiëntengroep een gestage groei van leden kent. Er zijn in 2021 46 nieuwe leden bijgekomen. Het kernteam heeft een personele wisseling gehad.

LOA/LHON

Voor de website vragenaandeoogarts.nl is de informatie over LOA/LHON uitgebreid. Ook heeft het kernteam van Oogvereniging LOA/LHON nauwe contacten met de Belangenvereniging LOA/LHON. Deze samenwerking heeft geleid tot het organiseren van een contactdag in het najaar van 2022. Op 12 oktober was er ook een contactdag georganiseerd door de Belangenvereniging. Vooral het interactieve gesprek met Mr. Carsten Herstel van het UWV was vooruitstrevend. In de groep van LOA hebben we met veel jongeren te maken. Een perspectief op de arbeidsmarkt is een belangrijk onderwerp.

Retina

Door corona kon ook dit jaar de jaarlijkse Retinadag niet doorgaan. Wel hebben we een online workshop kunnen organiseren met als thema energiemangement. Deze workshop is goed bezocht en werd enthousiast ontvangen. Dergelijke online activiteiten willen we blijven organiseren. We zijn voorbereidingen aan het treffen voor het Retina International World Congres, dat in 2022 in IJsland wordt gehouden. Onze facebookpagina, [Oogvereniging Retina](#), groeit gestaag.

Glaucoom

Na het vertrek van de oud-voorzitter zijn in 2021 de activiteiten voornamelijk digitaal (corona) voortgezet. Er zijn lezingen gehouden in het kader van de Glaucoomweek van 6 t/m 12 maart. Er is voor het eerst een landelijke online campagne ontwikkeld en uitgevoerd. Daarnaast is digitaal meegewerkt aan een tweetal avonden voor de apothekersassistenten in de regio Haaglanden.

Albinisme

Wederom hebben we in 2021 weer een ander jaar gehad dan waarop we hadden gehoopt. Vanwege de aanhoudende coronapandemie heeft de Oogvereniging Albinisme geen fysieke activiteiten kunnen organiseren. Gelukkig kijken wij alsnog met tevredenheid terug op het afgelopen jaar. Zo is de medische brochure over albinisme uitgekomen tijdens International Albinism Awareness Day op 13 juni en hebben we onze eerste online activiteit georganiseerd in het thema van ervaringsuitwisseling.

PXE

De patiëntengroep PXE heeft in mei een digitale contactdag georganiseerd die zeer goed ontvangen is. Daarnaast zijn de contacten met Europese

patiëntengroepen waarmee we maandelijks vergaderen verder geïntensiveerd en is een eerste aanzet gegeven tot een wereldwijde website die in 2022 gerealiseerd wordt. Ook is er een samenwerkingsverband gevormd met artsen, onderzoekers, farmaceuten en investeerders met als doel de PXE-belangen voor patiënten naar een hoger plan te tillen.

Ushersyndroom:

De Usher-patiëntengroep organiseert diverse activiteiten waarin contact centraal staat. Ondanks corona zijn ook dit jaar digitale Ushercafés georganiseerd die door de leden goed zijn ontvangen. Verder hebben we gezocht naar personen die het kernteam konden versterken.

Leven en werken

Toegankelijke openbare ruimte en openbaar vervoer

Voor de Oogvereniging is het zelfstandig kunnen reizen voor mensen met een visuele beperking een kerndoel. Met onze activiteiten dragen we bij aan betere mobiliteit van mensen met een visuele beperking en veiligheid onderweg. De Oogvereniging zet zich via de kernwerkgroep OV in voor het toegankelijk maken van het openbaar vervoer en openbare ruimten rondom het OV. We onderhouden contacten met andere belangenorganisaties, vervoerspartijen, overheid en experts. Op deze manier houdt de Oogvereniging de belangen in de gaten van mensen met een visuele beperking.

Toegankelijke stationspleinen

De Oogvereniging richt haar pijlen komende jaren op de stationspleinen. Ons motto is: [Alle stationspleinen toegankelijk](#). Zodra blinden of slechtzienden willen overstappen naar de bus, tram of metro lopen ze namelijk vaak letterlijk tegen obstakels aan. We selecteerden 20 stationspleinen door heel Nederland die we graag als eerste beter toegankelijk zien. Deze stationspleinen vallen meestal onder gemeentelijke verantwoordelijkheid. 20 ervaringsdeskundige mobiliteitsvrijwilligers van de Oogvereniging onderhouden de relaties met de eigen gemeente en andere partijen die een rol spelen bij het toegankelijk maken van het stationsplein. Dat is best lastig, want gemeenten zijn verschillend georganiseerd, hebben soms al verbouwplannen of juist helemaal niet of denken bij toegankelijkheid alleen aan mensen in een rolstoel. Daarom krijgen deze mobiliteitsvrijwilligers ondersteuning van het bureau van de Oogvereniging. We ontwikkelden samen met PGOsupport een maatwerktraining Succesvol lobbyen voor toegankelijkheid in je gemeente. In 2021 volgden de eerste 20 mobiliteitsvrijwilligers deze training. Zij gaven als rapportcijfer gemiddeld een 8. Ook kunnen zij deelnemen aan een digitaal inloopspreekuur en inhoudelijke themabijeenkomsten.

Toegankelijk openbaar vervoer

We vragen aandacht voor de vele aspecten van toegankelijkheid van het **openbaar vervoer** waaronder een inclusief OV-betaalsysteem.

- **Inchecken met je bankpas of smartphone:** twee voorbeelden van nieuwe manieren van betalen in het openbaar vervoer die eraan gaan

komen. Deze moeten dan natuurlijk wel bruikbaar zijn voor mensen met een visuele beperking. Hiervoor heeft de Oogvereniging van begin af aan gelobbyd. De nieuwe manier van betalen wordt de opvolger van het huidige OV-chipsysteem en heet OVpay (spelling: O V P A Y). De bedoeling is dat iedereen in 2023 overal in Nederland kan in- en uitchecken met OVpay. Ook nieuw is treinreizen met GPS, waarmee in- en uit kan worden gecheckt door treinreizigers die op rekening reizen. De Oogvereniging vindt dat OVpay inclusief moet zijn. Hiermee bedoelen we dat alle betaalmethodes te gebruiken moeten zijn voor mensen met een beperking. Hierin staan we gelukkig niet alleen. We trekken samen op met andere belangenorganisaties zoals Rover, Ieder(in) en de ouderenbonden. In 2021 hebben we een eigen meedenkgroep gestart. Hierin zitten mensen met een visuele beperking én mensen die zowel een visuele als een auditieve beperking hebben. Bij de opdrachtgever voor OVpay benadrukken we continu dat de toegankelijkheid gewaarborgd moet worden. De opdrachtgever liet een onderzoek uitvoeren onder mensen met een beperking over hoe ze het huidige OV-chipsysteem ervaren en hoe ze aankijken tegen het nieuwe systeem. Ook kijkt de Oogvereniging mee met de OVpay-app en -website die er straks gaan komen. Omdat er een enorme tijdsdruk zit op de invoering van OVpay, blijft de Oogvereniging ook na 2021 continu benadrukken dat de toegankelijkheid gewaarborgd moet blijven.

- **Treinen en stations:** ProRail en NS nemen in samenspraak met de Oogvereniging maatregelen om treinen en stations toegankelijk te maken. Met ProRail is er iedere 8 weken een overleg om eventuele knelpunten in de routegeleiding op de stations op te pakken. Naast de voortgang van het beheer van de toegankelijke stations heeft ProRail in nauwe samenwerking met de Oogvereniging een oversteeklijn ontwikkeld die - naast het feit dat die tactiel is - ook een klank geeft waardoor deze door de doelgroep goed is te onderscheiden van de gewone geleidelijn. Deze unieke innovatie wordt naar verwachting in de aankomende jaren aangebracht op alle station overwegen en -overpaden.
- **Reisassistentie:** Jaarlijks breidt NS het aantal stations met reisassistentie uit. In december 2021 kwamen er weer 24 stations bij. Uiterlijk in 2025 zal erop alle stations waar NS-treinen stoppen NS-reisassistentie zijn. Deze reisassistentie moet dan wel betrouwbaar en

van hoge kwaliteit zijn zodat mensen met een beperking die reisassistentie nodig hebben met een gerust hart de trein kunnen nemen. Dit is het standpunt van de Oogvereniging en andere belangenorganisaties zoals Ieder(in). Hierover hebben we in 2021 meerdere malen met NS rond de tafel gezeten. NS nam mede naar aanleiding van dit overleg actie. We houden ook na 2021 de vinger aan de pols of de ingezette acties helpen de NS-reisassistentie stabiel en betrouwbaar te houden. Voor stations waar regionale treinvervoerders stoppen is niets over reisassistentie vastgelegd. De Oogvereniging, Ieder(in) en andere partners riepen daarom de Tweede Kamer op om voor álle stations in Nederland reisassistentie te regelen.

- **Bestuursakkoord:** Het Ministerie van IenW, ProRail, NS, decentrale OV-autoriteiten en decentrale vervoerders bereiden in samenspraak met belangenorganisaties zoals Ieder(in) en de Oogvereniging een bestuursakkoord voor. Hierin wordt onder andere uitgewerkt welke maatregelen nog meer nodig zijn om het openbaar vervoer nog toegankelijker te maken. Bij de vormgeving van dit bestuursakkoord wordt ook ons [tienpuntenplan](#) betrokken. Helaas is het door de lange formatieperiode niet gelukt om tot een bestuursakkoord te komen. De besluitvorming over het bestuursakkoord en een eventuele financiële bijdrage van het Rijk aan het verder verbeteren van de toegankelijkheid is aan het huidige nieuwe kabinet van Rutte IV.

Kennisontwikkeling

Onder de naam [Kennis Over Zien](#) werken Bartiméus, Koninklijke Visio, Robert Coppes Stichting, Oogvereniging en MaculaVereniging samen aan het ontwikkelen en delen van kennis over visuele beperkingen. Er zijn vijf programmaliijnen. De meeste kruisbestuivingen in 2021 vonden plaats binnen de programmaliijn 'De wereld is voor mij toegankelijk'.

- **Publicaties:** In voorbereiding zijn enkele publicaties van Kennis over Zien zoals een handboek over toegankelijke stationsomgevingen en een handboek over stationsverlichting. Deze verschijnen naar verwachting in 2022.
- **Verlichting op stations:** Samen met ProRail werkten de Kennis over Zien-organisaties verder aan de vernieuwing van verlichting op stations. In dit traject kijkt de Oogvereniging vanuit het gebruikersperspectief: hoe kan verlichting mensen met verminderd zicht helpen de weg te vinden op het station? De Oogvereniging

- zorgde dat op verschillende stations de verlichting, kleur- en helderheidscontrasten getest werden door leden van de Oogvereniging
- **Richtlijn routegeleiding:** In samenwerking met de Oogvereniging heeft PBTconsult de richtlijn routegeleiding geüpdatet. De vernieuwde versie verscheen in 2021. In deze richtlijn staat precies beschreven hoe een wegbeheerder (ProRail, gemeente, provincie), architect of aannemer geleidelijnen dient aan te leggen. Tijdens een themabijeenkomst gaf PBTconsult aan een groep mobiliteitsvrijwilligers een overzicht van alle toegankelijkheidsrichtlijnen.
 - **Openbare ruimte:** De Oogvereniging werkte mee aan verschillende onderzoeken om openbare ruimte meer toegankelijk te maken. Een voorbeeld is [openbare verlichting](#).

Betalingsverkeer

In het eerste kwartaal van 2021 hebben we hard gewerkt om de drie grootbanken ABN AMRO, ING en Rabobank meer bewust te maken van de noodzaak de in rap tempo digitaliserende dienstverlening toegankelijk te houden voor mensen met een beperking. De insteek is bewustwording en het inzetten van ervaringsdeskundigen met een visuele beperking voor het beoordelen van de digitale toegankelijkheid van de banken. Binnen onze vereniging zijn +/- 30 ervaringsdeskundigen geworven die ingezet kunnen worden voor het uitvoeren van testen.

Binnen de WTB (Werkgroep Toegankelijk Betalingsverkeer) hebben we aandacht gevraagd voor het behoud van cash in de samenleving. De Oogvereniging benadrukte in dit overleg het belang van cash voor mensen met een beperking. In deze periode is een begin gemaakt met het schrijven van een convenant, waarin wordt afgesproken dat contant geld beschikbaar moet blijven in de samenleving.

Met ambtenaren van het Ministerie van Financiën en de Belastingdienst heeft de Oogvereniging regelmatig overleg gevoerd over het aangekondigde uitfasen van de huidige acceptgiro. De Oogvereniging pleit voor de ontwikkeling van een volwaardig vervangend product. Goede doelen organisaties en belangenorganisaties voor mensen met een beperking dienen betrokken te worden bij deze ontwikkelingen.

Digitale toegankelijkheid

Het voorjaar van 2021 was een periode van strenge lockdowns. De lobby voor een toegankelijke, snel digitaliserende samenleving waarin mensen met een visuele beperking kunnen blijven meedoen, vond hoofdzakelijk digitaal plaats. Er waren op dit moment slechts beperkte mogelijkheden om met onze leden activiteiten te ontplooiën in het kader van Digiwijs. De noodzaak om digitaal vaardig te zijn of te worden wordt meer dan ooit gevoeld.

Omdat we sterk willen staan in de lobby voor toegankelijke digitale diensten via websites en apps, zijn we als Oogvereniging in dit voorjaar intensief betrokken geweest bij de oprichting van het Gebruikersnetwerk Digitale Inclusie. Penvoerder bij het schrijven van het manifest is Ieder(In). Samen met nog 12 andere patiënten-belangenorganisaties voeren we vanaf nu gezamenlijk een stevige lobby naar met name het Ministerie van Binnenlandse Zaken en de Tweede Kamer.

Vanuit het thema Digitale Toegankelijkheid zijn we nauw betrokken bij initiatieven om de toegankelijkheid van digitale media te bevorderen, zoals: de CoronaCheck-app, RTAD (audiodescriptie), BZK (Tijdelijk besluit digitale toegankelijkheid overheid), en VNG Realisatie.

In het najaar van 2021 ontwikkelen we het plan Digimaatjes, als opvolger van Digiwijs. Dit project is erop gericht om leden en belangstellenden in de gelegenheid te stellen om digitale vaardigheden te ontwikkelen en kennis te delen met elkaar. Om dit project budgettair te ondersteunen vragen we subsidie aan bij ZonMw, in het kader van de 4e Ronde Voor Elkaar.

Aan het eind van het jaar zijn we gestart met de voorbereidingen voor het projectplan Digitale Drempels, een subsidieverzoek voor een periode van drie jaar aan Bartiméus Fonds en Visio Foundation.

Werk

Doel van de inzet van de Oogvereniging op het thema werk is het bijdragen aan een hogere arbeidsparticipatie van werknemers met een oogaandoening. Het vinden, behouden en jezelf kunnen ontwikkelen in een betaalde baan zijn daarbij van belang. Na een voorzichtige start in 2020 is hieraan op verder vorm gegeven in 2021.

Verbinden

Voorwaarde om op dit thema resultaten te behalen is het zoeken van verbinding met andere partijen die een rol spelen op het terrein van betaald werk en goed gebruik maken van aanwezige kennis. We hebben bestaande relaties versterkt. Er is gewerkt aan het uitwisselen van kennis en informatie en het doorspelen van signalen vanuit de doelgroep aan Bartiméus, Bartimeus Fonds, Visio, UWV, MuZIEum, Chairmen at Work, Buro Obol, Ctalents en hulpmiddelenleveranciers. We hebben een overleg geïnitieerd tussen leveranciers en Visio Het Loo Erf, waarbij we de beperkte arbeidsrevalidatie en de noodzaak om digitale vaardigheden van revalidanten te verbeteren om betaald werk te behouden hebben aangekaart.

Lobbyen voor wet- en regelgeving

In samenwerking met het College voor de Rechten van de Mens, de Landelijke Cliëntenraad en Ieder(in) (meedenkgroep arbeid) hebben we meegewerkt aan aanpassingen in de Wajong en aan de wijziging in de Participatiewet september 2021, gericht op de recentralisatie van werkvoorzieningen van gemeenten naar het UWV. Tevens hebben we als Oogvereniging meegewerkt aan de voorbereidingen vanuit onze sector voor het opzetten van een landelijk servicepunt in opdracht van het Ministerie van Sociale Zaken en Werkgelegenheid. Om input vanuit de sector op te halen zijn onder meer brainstormsessies georganiseerd.

Deelname aan projecten van partners

De Oogvereniging participeert in het project Ik wil een bijbaan (Visio, Bartiméus, Oogvereniging) met als doel meer jongeren met een oogaandoening via een bijbaan de eerste ervaring op de arbeidsmarkt te laten opdoen. De eerste ervaringen zijn positief. De bedoeling is om een doelgerichte training voor jongeren structureel in het onderwijspakket op te nemen.

Toegang tot werk

De werktitel voor dit project was in 2020 het project Grote Werkgevers, in 2021 omgevormd tot toegang tot werk. We hebben voorbereidende gesprekken gevoerd, kennis verzameld uit recent onderzoek en een overzicht opgesteld van succesfactoren en valkuilen in samenwerking met hulpmiddelenleveranciers. In november is de projectaanvraag ingediend bij het Bartiméus Fonds en de Visio Foundation. Eind 2021 werd bekend dat

Rabo Nederland als referentiepartner zal optreden. Ook zijn er relaties gelegd met enkele grote werkgevers (ANWB, Capgemini) om te gaan deelnemen aan dit project.

Ondersteuning van mensen met een oogaandoening bij vinden en behouden van werk

Net als in 2020 hebben we hier vorm aan gegeven door het organiseren van online bijeenkomsten in nauwe samenwerking met de vrijwillige regiocoördinatoren. Via Opzoekbijeenkomsten, webinars en werkcafés hebben we maandelijks ondersteuning geboden aan werkzoekenden en werkenden. Thema's die aanbod kwamen waren: succesvolle werknemers met een oogaandoening, MuZIEum de inclusieve werkgever, discriminatie, actualiteit rondom voorzieningen, achteruitgang van zicht en werk (waar kun je terecht), werk en migranten.

Informatievoorziening aan werkenden en werkzoekenden

Ten slotte hebben we vanuit het thema werk via de nieuwsbrief en tijdens de online ZieZo-beurs op 12 juni 2021 in samenwerking met UWV aandacht besteed aan het vinden en behouden van werk en het verkrijgen van de noodzakelijke hulpmiddelen.

De Oogvereniging is in 2021 in het hele oogveld bekender geworden op het terrein van betaald werk. Partners benaderen ons met de vraag of zij aan onze activiteiten kunnen bijdragen. Helaas zijn onze vrijwillige regiocoördinatoren in Groningen, Friesland en Overijssel met hun activiteiten gestopt, waardoor we in 2022 op zoek moeten naar andere ondersteuning om bovengenoemd aanbod te kunnen voortzetten.

Toegankelijk stemmen

In maart 2021 waren weer verkiezingen: de leden van de Tweede Kamer moesten worden gekozen. In de eerste maanden van het jaar zijn we weer actief geweest om de stemmal en soundbox onder de aandacht te brengen bij de gemeenten. Van 20 gemeentes in 2019 waren de stemmal en soundbox nu beschikbaar in 50 gemeentes. Dat is meer dan een verdubbeling!

We hebben nieuwsbrieven gestuurd aan de deelnemende gemeentes, een webinar georganiseerd en 2 [filmpjes](#) gemaakt samen met het Ministerie van BZK. We hadden regelmatig contact met leveranciers van de stemmal en soundbox, het ministerie en gemeentes.

Begin 2021 is de Werkgroep Verkiezingen binnen Kennis over Zien opgericht waaraan wij ook deelnemen. Samen met onze partners in Kennis over Zien hebben we een enquête uitgezet onder de achterban om meer inzicht te krijgen in problemen die mensen ervaren bij het stemmen.

Na de verkiezingen is de werkgroep doorgedaan om de activiteiten voor 2022 voor te bereiden en hier en daar ook al uit te voeren. Het automatisch laten omzetten van kieslijsten van tekst naar spraak is één van deze activiteiten. In juni 2021 is hiervoor de eerste aanzet gegeven. Dit project is uiteindelijk in november gestart met behulp van subsidie van het Ministerie van BZK.

Sport

In 2021 is er op regelmatige basis overleg geweest met onze partners binnen Zichtbaar Sportief onder leiding van Gehandicapten Sport Nederland. In voorgaande jaren lag de focus op de gemiddelde leeftijdsklasse. We hebben de aandacht nu specifiek verdeeld in de groep jongeren en ouderen. Er zijn vanuit GSN enkele multisportdagen georganiseerd waarbij de Oogvereniging vooral de rol had in de communicatie hierover. GSN heeft een nieuwe website laten ontwikkelen en daar hebben we input op gegeven om de toegankelijkheid te waarborgen.

Kunst en cultuur

Voor het eerst heeft de Oogvereniging in 2021 de RAAK Stimuleringsprijs georganiseerd. We hebben hiervoor het stokje overgenomen van het Oogfonds. We trapt in juni af met een [webinar voor museumprofessionals](#), live vanuit het Verzetsmuseum. We hadden hiervoor zelfs een spreker uit Groot-Brittannië: Marcus Dickey Horley, Curator of Public Programmes bij Tate Britain en Tate Modern.

15 musea hebben een plan ingediend voor de RAAK Stimuleringsprijs 2021. Een jury bestaande uit professionals en ervaringsdeskundigen heeft 3 finalisten geselecteerd. In totaal hebben bijna 6.000 mensen hun stem uitgebracht via de website. De prijsuitreiking in december was [live te volgen via YouTube](#). De 1e prijs van 30.000 euro ging naar Het Museum Het Schip te Amsterdam. De 2e prijs van 20.000 euro ging naar Rijksmuseum Muiderslot. De 3e prijs van 10.000 euro was bestemd voor het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. Daarnaast was er nog een

aanmoedigingsprijs van 2.500 euro. Deze was door de vakjury uitgereikt aan CODA/Erfgoed Gelderland.

De RAAK Stimuleringsprijs werd in 2021 voor de zesde keer uitgereikt, een goede reden voor de Oogvereniging om de prijs te evalueren: is de prijs nog steeds hét middel om een inclusieve museumwereld te realiseren, of is het – gezien alle ontwikkelingen – verstandig om de aanpak na dit jaar te wijzigen? Elvera van Leeuwen (Mikx) heeft een onderzoek uitgevoerd en advies uitgebracht aan de Oogvereniging. Dit vormde de basis voor een koerswijziging voor RAAK in 2022.

Migranten met een visuele beperking

Migranten met een visuele beperking hebben vaak moeite om thuis te raken in Nederland. Omdat zij doorgaans ontheffing krijgen van de inburgeringsplicht kunnen ze geen taallessen volgen en hebben zij zeer beperkt toegang tot opleiding, werk en vrijetijdsbesteding. Het Steunpunt Migranten van de Oogvereniging werd in 2021 opgericht en helpt blinde en slechtziende migranten en hun naasten door hen de weg te wijzen naar taalonderwijs, revalidatie en onderling contact. Verder stimuleren we het leren van de taal door een (taal)maatje voor hen te vinden.

Om migranten goed te kunnen ondersteunen en te lobbyen voor een betere positie van deze doelgroep zochten we contact met het COA, Vluchtelingenwerk, de VNG en lokale initiatieven.

Het steunpunt heeft advies uitgebracht aan de VNG over het nieuwe inburgeringstelsel. We lazen mee met het programma van eisen van het inburgeringsprogramma voor mensen met een zintuiglijke beperking.

Op 6 november organiseerden we voor het eerst een migrantendag. In Den Haag kwamen ruim 35 migranten en hun begeleiders bij elkaar voor ontmoeting en verdieping.

Lectuurvoorziening

In 2021 zijn we, met subsidie van het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, samen met uitgevers en dienstverleners gestart met het tweede deel van ons project Tpub2. Kennis- en bewustwordingssessies helpen uitgevers hun lectuur direct toegankelijk te maken voor mensen met een leesbeperking. De nieuwe Europese toegankelijkheidsrichtlijnen die eraan komen dienen hierbij als stok achter de deur.

OOR&OOG

Na een periode van ruim 10 jaar heeft Charlotte van de Molengraft per 1 april 2021 het voorzitterschap overgedragen aan Martine Muizelaar. Astrid Oosthuizen is kernteamlid geworden, zij houdt zich bezig met de ledenadministratie.

Helaas kon Martine het voorzitterschap niet combineren met de overige bezigheden. Per 1 september is Martine gestopt als voorzitter, wel is ze lid gebleven van het kernteam. Eind 2021 bestaat het kernteam uit Werner Bloemers (penningmeester), Martine Muizelaar en Astrid Oosthuizen en zijn we op zoek naar een nieuwe voorzitter. En Werner is in 2022 benoemd als voorzitter.

Campagne 3maalO (Ouderen, oren en ogen)

Op 9 juni 2021 hielden we een webinar over omgaan met ouderen met een beperking in horen en zien voor beroepskrachten (zorgmedewerkers, audiciens) en mantelzorgers. Tijdens dit webinar, dat door ongeveer 60 mensen werd bijgewoond, was er onder andere een presentatie van een gedragsdeskundige van Bartiméus en hield presentator Rietje Krijnen een interview met een ervaringsdeskundige. Een vervolg op dit webinar (gastlessen bij opleidingsinstituten voor de zorg en voor personeel van zorgcentra) heeft vanwege de pandemie helaas nog niet plaats kunnen vinden.

Tijdens de online ZieZo-beurs op 12 juni is eveneens aandacht gevraagd voor de misverstanden die ontstaan doordat de combinatie van auditieve en visuele beperking (bij ouderen) vaak niet tijdig wordt herkend.

Ervaringsdeskundigen

In september 2019 is er een samenwerkingsovereenkomst getekend **Kennis Over Zien** door Visio, Bartiméus, de Robert Coppes Stichting, de Oogvereniging en de MaculaVereniging. Deze overeenkomst is ingegaan per 1 januari 2020.

Alle partijen vinden het van groot belang dat mensen met een visuele beperking hun kennis en ervaring kunnen inbrengen, in alle fases van (de activiteiten binnen) het Meerjarig Deelsectorplan Visueel en het Meerjarig Deelsectorplan Auditief. Dit draagt eraan bij dat we kennis en innovaties ontwikkelen die echt verschil maken voor mensen met een visuele beperking, mensen met een beperking in horen én zien, hun naasten en

professionals. De inzet van ervaringsdeskundigheid is ook verankerd in het ZonMw-onderzoeksprogramma Expertisefunctie Zintuiglijke Gehandicapten.

De Oogvereniging heeft als doelgroep-vertegenwoordigende organisatie een groot aandeel verkregen in het bijdragen aan de nieuwe expertisefunctie. De Oogvereniging heeft een pool van ruim 80 ervaringsdeskundigen opgezet. Ruim 50 ervaringsdeskundigen voor Kennis over Zien en ruim 30 voor Deelkracht. Zo'n 50% van de ervaringsdeskundigen heeft in 2021 geparticipeerd in onderzoeken en projecten die voortvloeien uit het Meerjarig Deelsectorplan Visueel (Kennis over Zien) en het Meerjarig Deelsectorplan Auditief (Deelkracht).

Door de projectgroep van het consortium voor te zitten en input te geven op het niveau van de stuur- en regiegroep, bevordert de Oogvereniging de borging van het belang van de ervaringsdeskundige in het proces van kennisontwikkeling.

Wetenschappelijk onderzoek

Patiëntenpanel Uitzicht

Het Patiëntenpanel van Uitzicht beoordeelt onderzoeksaanvragen vanuit het patiëntperspectief. De Oogvereniging is verantwoordelijk voor het samenstellen en het ondersteunen van het panel en draagt zorg voor een goede verwerking van de beoordelingen. In de ronde van 2021 voorzagen de panelleden 36 aanvragen van hun advies. Net als vorig jaar gaven we onderzoekers de gelegenheid hun onderzoek te bespreken met de patiënten. Enthousiast maakten ze daar gebruik van. We kijken terug op een vruchtbare ronde.

Informatie en voorlichting

Ooglijn

De Ooglijn werd ondanks en misschien wel dankzij corona goed gevonden. Natuurlijk werden we geconfronteerd met corona gerelateerde vragen en zorgen van onze bellers. Hoe houd ik anderhalve meter afstand als ik slecht of niets zie? Hoe regel ik een coronatest? Is een coronavaccinatie wel veilig als ik een oogaandoening heb? Vanuit de Ooglijn namen we deel aan de coronavergaderingen van koepelorganisatie Ieder(in) en natuurlijk schoolden we ons bij door webinars te volgen over corona en oogaandoeningen. Tijdens het digitale Oogcongres verzorgden wij meermaals de chat. We werkten mee aan (nieuws)artikelen op [Nu.nl](https://www.nu.nl) en in [Trouw](https://www.trouw.nl) over toenemende oogklachten als gevolg van het vele thuiswerken.

Communicatie

De Oogvereniging heeft zich in 2021 weer volop ingezet om mensen te informeren over (het leven met) oogaandoeningen en over wat we doen op het vlak van belangenbehartiging en ledencontact. Een aantal projecten lichten we hier in het bijzonder uit:

- **Libelle-bijlage Lief voor je ogen:** Samen met het Oogfonds en Libelle hebben we een Libelle-bijlage samengesteld met informatie over ogen en ervaringsverhalen van mensen met een oogaandoening. Hiermee hebben we 1 miljoen lezers bereikt.
- **Boek Gezien, leven met een visuele beperking:** 20 mensen met een visuele beperking vertellen in dit boek hun verhaal, daarnaast bevat het ook praktische informatie. Het boek is geschreven door Marijke Osinga en tot stand gekomen in nauwe samenwerking met de Oogvereniging. Hugo de Jonge (destijds demissionair minister VWS) noemde het boek in zijn voorwoord een "Must read voor beleidsmakers en zorgverleners".

We merkten dat er veel belangstelling was voor onderwerpen die in de actualiteit speelden. Onze informatie over coronavaccinatie in combinatie met een oogaandoening is door heel veel mensen geraadpleegd. Andere onderwerpen die aandacht kregen waren onder andere zorg op afstand en oogproblemen in combinatie met gehoorproblemen. Nieuw is dat sinds 2021 onze leden met glaucoom een eigen versie krijgen van ons magazine, OOG-Glaucoom, met daarin specifieke informatie over ontwikkelingen op

glaucoomgebied, naast algemene artikelen over (het leven met) oogaandoeningen. Deze nieuwe editie van het magazine wordt zeer gewaardeerd door de lezers (rapportcijfer 8,2).

Groter bereik

Het bereik van de Oogvereniging is gegroeid in 2021. Dit was vooral te danken aan de groei van ons bereik in de media (kranten, nieuwssites, etc.) en social media. In 2021 hebben we via de media 143.204 mensen bereikt (nog exclusief de Libelle-bijlage). Dit is 86% meer dan in 2020. Het bereik van de Oogvereniging via social media is ook enorm gegroeid in 2021. Dit geldt vooral voor Facebook en Instagram. 906.016 keer hebben mensen via Facebook van of over de Oogvereniging gehoord (+1800%). Er kwamen 238 nieuwe vind-ik-leuks (+11%). In maart 2021 hebben we een Instagram-account voor de Oogvereniging aangemaakt; aan het eind van het jaar hadden we 121 volgers. 272.875 mensen hebben via Instagram tenminste één bericht of verhaal van de Oogvereniging gezien. Het aantal volgers op twitter is gegroeid naar 2617 (+3%). Op LinkedIn is het aantal volgers gestegen tot 782. Social media zorgde in 2021 voor 11% meer nieuwe leden dan in 2020.

Marketing en campagnes

In 2021 hebben we voor het eerst meer tijd, geld en aandacht besteed aan marketing om de naamsbekendheid en de impact van de Oogvereniging te vergroten. Dit ging met kleine en grote stappen, zowel intern als extern. Intern vertaalde zich dat in:

- Invoering van standaard Outlook-handtekeningen
- Invoering van nieuwe visitekaartjes met braille
- Invoering van standaard MS Teams achtergrond met logo
- Ontwikkeling van moderne Powerpoint-template voor presentaties

Binnen het team op het bureau wordt nu meer gedacht vanuit onze leden en hun behoeften. Ook denken we na hoe we de Oogvereniging en onze standpunten bekender kunnen maken. We denken duidelijker na wat ons aanbod is en communiceren dat beter naar de buitenwereld.

Extern vertaalde zich dat in een drietal campagnes met betaalde social media campagnes:

- De internationale Glaucoomweek
- De interactieve podcast De Verdwijning van Iris

- De dag van de Witte Stok

Hierdoor hebben we ook mensen buiten onze volgers bereikt. Hiermee hebben we een enorm bereik gecreëerd op social media. Zie voor de cijfers het hoofdstuk communicatie. Om aan te sluiten bij het social media gebruik van jongeren heeft de Oogvereniging nu ook accounts op Instagram en TikTok. Dit alles heeft geleid tot een mooie groei van volgers op alle social media platforms.

Marktonderzoek

In maart 2021 hebben we een uitgebreid marktonderzoek gehouden onder 1691 mensen. De deelnemers bestonden uit: 1236 leden en nieuwsbrieflezers en 455 mensen met een oogaandoening die geen lid zijn. De samenstelling is zo gekozen omdat we van iedere groep andere dingen kunnen leren. De steekproef is a-select.

De vragen gingen over:

- Het beeld dat men van de Oogvereniging heeft
- Hoe men in contact met de Oogvereniging is gekomen of zou willen komen
- Sterke punten van de Oogvereniging en punten ter verbetering
- Het aanbod van de Oogvereniging
- Belangrijkste diensten en producten van de Oogvereniging voor leden
- Ideeën om nieuwe leden te krijgen
- De communicatie van de Oogvereniging
- Lidmaatschap en contributie

De belangrijkste resultaten waren:

Ruim 63% van de leden/nieuwsbrieflezers is 60 jaar of ouder terwijl dat 30% is bij de gemiddelde Nederlanders met een oogaandoening. Mensen met een recente oogaandoening worden nog niet voldoende bereikt door de Oogvereniging. Er is een ondervertegenwoordiging van mensen met een recente diagnose in het ledenbestand. Slechts 26% van de niet-leden kent de Oogvereniging.

Bijna 60% van alle respondenten geeft aan dat men via de oogprofessionals graag kennis had willen maken met de Oogvereniging.

Er is waardering voor de Oogvereniging. Het merendeel van de leden ziet de Oogvereniging als middelpunt voor alle mensen met een oogaandoening of visuele beperking en vindt dat de Oogvereniging zichtbaar en bekend is bij mensen met een oogaandoening.

De huidige informatieoverdracht (website, nieuwsbrief en magazine) wordt door leden en nieuwsbrieflezers hoog gewaardeerd. Onze social media kanalen zijn bij veel leden onbekend.

Bij alle groepen in het onderzoek zien we dat informatie veruit het belangrijkste woord is dat opkomt als men aan de Oogvereniging denkt. Bij leden komt belangenbehartiging op de tweede plaats. Bij de niet-leden is dat hulp.

Mensen met een oogaandoening hebben in eerste instantie vooral behoefte aan informatie over de behandeling van hun aandoening. Ook is er grote interesse voor medische ontwikkelingen en wetenschappelijk onderzoek.

Veel mensen vinden genoeg informatie op internet en ervaren niet de behoefte om lid te worden van de Oogvereniging. Niet-leden zien te weinig voordelen van het lidmaatschap en kennen de Oogvereniging nog niet. Ouderen bevelen de Oogvereniging veel meer aan dan jongeren. Het aanbod van de Oogvereniging hoeft niet uitgebreid te worden, de informatiefunctie is het belangrijkste.

Relatiebeheer ziekenhuizen

Dat de Oogvereniging, andere oogpatiëntenorganisaties en de Ooglijn bekend raken bij alle poliklinieken oogheelkunde in Nederland om patiënten zo goed mogelijk de weg te kunnen wijzen; dat is het doel van het project Relatiebeheer Ziekenhuizen. In 2021 is omwille van de coronapandemie weinig contact geweest met de ziekenhuizen. In 2022 willen we het project weer oppakken.

Bijeenkomsten

In het coronajaar 2021 waren de meeste bijeenkomsten die we hebben gehouden digitaal. Aan het begin van het jaar, toen de coronavaccinaties net op de markt waren, organiseerde Oogvereniging Uveïtis een [webinar over coronavaccinatie in combinatie met uveïtis](#) die door ruim 400 mensen live bijgewoond is. Verder waren er onder andere webinars over glaucoom, hoge myopie en energie managen voor mensen met een netvliesandoening.

Het [Nationale Oogcongres](#) was in 2021 wederom in digitale vorm vanwege corona. We kijken terug op een serie van 6 succesvolle en gevarieerde webinars waarbij in totaal ruim 1000 mensen meekeken en -luisterden. Sprekers waren onder anderen Prof. dr. Rob Collin (Radboudumc) over DNA, RNA, gentherapie, stamcellen en moleculaire pleisters en dr. Michael Abramoff (University of Iowa) over Artificial Intelligence in de oogheekunde. Daarnaast was er een webinar over dieren met oogproblemen op Werelddierendag met oogarts Tjeerd de Faber (Het Oogziekenhuis Rotterdam en Diergaarde Blijdorp), over domotica met twee deskundige sprekers van Visio en Bartiméus en audiodescriptie in het theater met Scapino Ballet Rotterdam en Komt het zien!

We sloten de serie webinars van het Oogcongres 2021 af op maandagavond 8 november met een rondetafelgesprek over zorg op afstand?! Wat we hebben geleerd van oogheekunde in coronatijd. Professionals uit de oogzorg en een ervaringsdeskundige bespraken hoe we kunnen bewerkstelligen dat iedereen in de toekomst goede oogzorg krijgt.

Beurzen

In 2021 is er voor het eerst een online ZieZo-beurs georganiseerd omdat vanwege de coronamaatregelen een live beurs niet mogelijk was. Via een digitaal platform konden bezoekers luisteren en kijken naar diverse webinars over hulpmiddelen en andere onderwerpen. Vanuit de Oogvereniging hebben we een ochtend vullend programma georganiseerd met korte webinars over:

- Werken met een visuele beperking, met als gastsprekers Ronald van Zijp (UWV) en Jolanda Spaans als (regiocoördinator Werk)
- Migranten door Amany Shalha (coördinator Steunpunt Migranten)
- Albinisme, door 2 vrijwilligers van de ledengroep Albinisme
- Toegankelijke gezondheidszorg, door Astrid Pieterse (coördinator Marketing)
- Communicatie als je niet goed hoort en ziet, door Oogvereniging OOR&OOG

De aandacht was redelijk, maar niet vergelijkbaar met een live beurs.

Voorlichting overig

Sinds 2020 is een enthousiaste groep vrijwilligers aan de slag om de voorlichting door vrijwilligers vanuit de Oogvereniging te stroomlijnen en professionaliseren. Dit heeft tot de volgende resultaten geleid:

- Informatie op de website over de [mogelijkheden voor voorlichting](#).
- Gevulde voorlichtingskoffers voor iedere provincie van de Oogvereniging.
- Nieuwe voorlichtingsmaterialen zoals kleurplaten voor kinderen, stokken, simulatiebrillen en geleidelijnen.
- PowerPoint-presentaties over de Oogvereniging en over het leven met een visuele beperking.

Wanneer de coronamaatregelen het toelieten, gaven onze vrijwilligers voorlichting op basisscholen en verkeersmarkten. Tevens werden voorlichtingslessen online verzorgd.

Lotgenotencontact

Oogcafés

Wanneer het vanwege corona mogelijk was, zijn de Oogcafés open geweest. Op diverse plaatsen zijn er online of telefonische Oogcafés gehouden. Er zijn nieuwe Oogcafés gestart in Zeeland (Nieuwerkerk, Zoutelande), Noord-Brabant (Budel, Cuijk), Gelderland (Winterswijk), Noord-Holland (Schagen, Den Helder), Limburg (Venray). Er is een Oogcafé gesloten in Volendam. Ook Oogcafé Heerlen is na de zomerstop niet meer van de grond gekomen.

Diverse provincies hebben de leden aan het eind van dit jaar een kleine attentie gestuurd om hen een hart onder de riem te steken.

Provincies

Alle provincies van de Oogvereniging hebben er alles aan gedaan om er het beste van te maken onder de gegeven, wisselende omstandigheden rondom de geldende coronamaatregelen. Naast kleinschalige bijeenkomsten in Oogcafés en hele verschillende online bijeenkomsten vonden rondom de zomerperiode in enkele groepen grootschaligere ledenbijeenkomsten plaats. De meeste kerstdiners stonden gepland voorafgaand aan de lockdown van 19 december en konden daardoor grotendeels als kerstlunch doorgang vinden.

Groningen

In april vond de ledenvergadering van Groningen online plaats en zijn er kleinere activiteiten georganiseerd: een high tea, bezoek aan de Beeldentuin Enumermaar in Zeerijp en een rondleiding in het nieuwste iconische gebouw van de stad Groningen, het Forum.

Op 18 september organiseerden we een druk bezochte ledendag, onze eerste grote activiteit sinds januari 2020.

Onze lokale belangenbehartigers zetten zich in 2021 onder andere in om de toegankelijkheid van de Groningse binnenstad te verbeteren en te lobbyen voor de inzet van de stemmal bij de gemeenteraadsverkiezingen in de gemeente Westerkwartier.

Friesland

Met optimisme en creativiteit lukte het ons op een positieve manier stand te houden gedurende dit jaar. Zo was er een goed bezochte en interessante

wandeling in Jelsum en kon in september het geplande zeilweekend doorgaan, dat zich kon verheugen in een grote belangstelling.

Friesland is actief geweest tijdens de Week van de Toegankelijkheid en heeft gewerkt aan meer bewustwording van geleidelijnen en het belang hiervan voor mensen met een visuele beperking. Enkele moeilijk begaanbare plekken hebben we geschouwd en er zijn afspraken gemaakt voor verbetering.

Wij hebben gezamenlijk een verzoek bij de Noordelijke Hogeschool Leeuwarden neergelegd voor een behoeftepeiling onder mensen met een visuele beperking naar hun wensen op velerlei gebied.

Drenthe

In 2021 continueerde de Werkgroep Drenthe zijn inspanningen om de Oogvereniging in Drenthe beter op de kaart te zetten. De werkgroep bestaat hoofdzakelijk uit leden van het huidige kernteam Groningen.

In het najaar is in Assen een drukbezocht en succesvol oogcafé nieuwe stijl georganiseerd. Op de Dag van de Witte Stok vond een bewustwordingsactie in Assen plaats en is een lezing gegeven bij het Drents College in Meppel over de betekenis van de Witte Stok en het leven met een visuele beperking.

Overijssel

Het jaar 2021 was voor Overijssel vooral een verdrietig jaar. Wij leefden mee met de ziekte van onze geliefde voorzitter Jan Meppelink en moesten eind oktober afscheid van hem nemen. Jan heeft voor onze regio veel betekend en we missen hem nog steeds! Eind 2021 bestaat het kernteam uit 4 leden: Klarinne Labooy (voorzitter), Joop Schrijver, Annet Schuurs en Anita Beenen. We organiseerden twee goedbezochte ledendagen in Hengelo en Zwolle.

Wat betreft mobiliteit hebben we aandacht besteed aan de aanpassing van station Enschede en station Almelo. Qua voorlichting was er weinig mogelijk en hebben we plannen gemaakt die we in 2022 gaan uitvoeren.

De groep Oog voor multimedia functioneerde goed dankzij alle digitale mogelijkheden. De nieuwsbrief Rond de Regge werd 6x uitgebracht en redelijk gelezen.

Gelderland

In 2021 bestond het kernteam van Gelderland uit: Jeroen van Dijk (voorzitter), Christie de Kleyne - Barbier (secretaris), Jurgen Wanders (penningmeester) en Chris de Boer (Nieuwsbrief).

De Nieuwsbrief Gelderland is 6x verschenen.

Aan de bellijn hebben vertegenwoordigers van alle oogcafés deelgenomen. Ook de voormalige huisbezoekgroep is via de telefoon actief geworden.

In augustus is vanuit Dieren de Gelderse tandemtocht georganiseerd met 25 koppels en in september brachten we met een grote groep een bezoek aan Landgoed Middachten. 30 personen namen deel aan de rondleiding door de kasteeltuinen en genoten van muziek van Jos Wichman.

Het vanuit het bureau verstrekte voorlichtingspakket is aangevuld en als eindejaarsbox verstrekt aan de oogcafés.

Met 11 Gelderse Oogcafés, één ICT-café en 73 actieve vrijwilligers binnen Oogvereniging Gelderland maken we vol trots nieuwe plannen voor 2022.

Utrecht

Nadat het kernteam van Utrecht eind 2020 gestopt is slaagde de verenigingsmedewerker erin om een nieuwe groep te vormen die zich begin 2021 bereid verklaarde om als kernteam te gaan fungeren. Om meerdere redenen (vooral privéomstandigheden) zijn deze mensen na elkaar gestopt met als gevolg dat Oogvereniging Utrecht in juli opnieuw geen kernteam had. De coronasituatie die het onmogelijk maakte om fysiek bij elkaar te komen heeft hierin een belangrijke rol gespeeld. Tijdens de ledenbijeenkomst op 6 november is uitvoerig stilgestaan bij de ontstane situatie. De aanwezigen konden hierover in gesprek met bestuur en bureau. Aansluitend is er vanuit deze bijeenkomst een verkenningsgroep van 5 leden gevormd. Zij gaan na wat de behoeften van de leden in Utrecht zijn en wat er nodig is om een nieuw kernteam te vormen.

Oogcafé Amersfoort en Utrecht (retina) zijn in dit coronajaar actief gebleven. Vanuit het bureau zijn georganiseerd:

- [Online ledenbijeenkomst op 1 april](#) (met optredens van Bert v.d. Brink, Stan Versteegen en Anne Keizer)
- [Beklimming van de dom](#) op 25 september

- Ledenbijeenkomst op 6 november in de Jeruzalemkerk

Flevoland

Belangenbehartiging krijgt in Flevoland vorm. Dit doen we binnen het project Stationspleinen, deelname van diverse leden aan de werkgroep VIP (VN-Verdrag Handicap in de praktijk) en de werkgroep WMO-vervoer. Ook is er hard gewerkt aan de toegankelijkheid van de Floriade in 2022. De cursus EHBO op maat, in samenwerking met het Rode Kruis is voorbereid, de wandelgroep (Lydia Davids) is meerdere keren met elkaar op stap geweest en Karin Donker en Marga Zwanenburg hebben op 9 juli een kleinschalige, succesvolle ledenbijeenkomst georganiseerd in Almere.

Na diverse oproepen om tot een volledig kernteam te komen hebben zich enkele enthousiaste mensen gemeld. Toch is er nog niemand gevonden om de kar te trekken, waarna Karin Donker en Marga Zwanenburg zich hebben terug getrokken en de aansturing bij het bureau hebben gelegd. Met ondersteuning van het bureau starten we in 2022 met een fysieke ledenbijeenkomst die erop gericht zal zijn een verkenningsgroep of kernteam tot stand te brengen zodat Flevoland op eigen benen kan staan.

Noord-Holland

Onze activiteiten bleven beperkt tot een rondleiding door een bevlogen gids in het Alkmaarse Kaasmuseum en een gezellige kerstmaaltijd in vijf restaurants, verspreid over de provincie.

De ervaringsdeskundigheid van onze vrijwilligers is ingezet bij toegankelijkheidsvragen van het Verzetsmuseum en Onze lieve Heer op zolder in Amsterdam en voor het Westfries Museum in Hoorn.

Tijdens de campagne rondom de Dag van de Witte Stok werd in Hoorn op het parkeerterrein van een middelbare school een ervaringsroute voor scholieren uitgezet. De stadsdichter liep de eerste ronde en nam de campagneposter in ontvangst.

Zuid-Holland

Zuid-Holland organiseerde in de zomer een online reis langs een aantal Europese steden waarbij workshops als huidverzorging (Spa), sport (Berlijn), koken (Valencia), een whisky proeverij (Edinburgh) en jodelen (Sel am See) aan bod kwamen. De jonge kijkersborrels in Rotterdam en Leiden vonden doorgang in de zomer. De digiwijsgroepen vonden in een goede sfeer online plaats.

In samenwerking met het bureau is op 6 november een Migrantendag georganiseerd bij Stichting ZZIIN in Den Haag. In het najaar zijn we gestart met de werving van een nieuwe voorzitter omdat Rik Wouters per januari 2022 na 9 jaar niet herkiesbaar is.

Zeeland

Eind 2020 is Oogvereniging Zeeland losgeweekt van de Oogvereniging Brabant en is het gloednieuwe kernteam erin geslaagd om middenin de coronapandemie een nieuwe ledengroep op te starten. Wij zijn begonnen met een kernteam van 6 personen, te weten een voorzitter, een secretaris, een penningmeester en 3 leden voor allerlei hand- en spandiensten. Eind 2021 bestond het kernteam uit 5 leden. We zijn in 2021 begonnen de samenwerking met de Macula Vereniging regio Zeeland te versterken. Beide verenigingen hebben veel gezamenlijke belangen die we in een kleine provincie als Zeeland goed in combinatie kunnen behartigen.

We brachten regelmatig een nieuwsbrief uit voor alle leden van Zeeland.

Het Oogcafé Schouwen-Duiveland heeft voor haar opening en een andere activiteit via Zorg en Welzijn een leuk bedrag binnen gehaald. Tevens is er via Stichting Steun voor Zeeuwse Blinden en Slechtzienden een bedrag beschikbaar gekomen voor een tweede voorlichtingskoffer en een deel van onze ledencontactdag.

Naast bezoek aan het Fruitteeltmuseum en een zeer geslaagde tandem-/trapkartocht in de zomer organiseerden wij de eerste Zeeuwse ledencontactdag in september.

Tijdens de Dag van de Witte Stok was er een geslaagde wandeling met een gedeputeerde van de Provinciale Staten Zeeland, voorlichting in samenwerking met Koninklijke Visio op een school, had een kernteamlid met geleidehond de volledige aandacht van leerlingen en zijn 2 VMBO-scholen bezocht in de gemeente Goes.

Noord-Brabant

Op 20 mei was er het digitaal Oogcafé mobiliteit in Tilburg dat open stond voor alle leden van de Oogvereniging.

Toegankelijkheid voor mensen met een visuele beperking kreeg aandacht via gesprekken met BNN-VARA (ervaringen met social media en televisie), begeleiding studenten Fontys Hogeschool Tilburg bij project BLINT

(toegankelijker maken internet) en het geven van input aan studenten van de Avans Hogeschool voor een project om gebouwen toegankelijker te maken.

Tijdens de Week van de Toegankelijkheid en de Dag van de Witte Stok zijn in een aantal gemeenten zadelhoesjes geplaatst op geparkeerde fietsen op geleidelijnen, hebben wij gastlessen gegeven in het ROC van Tilburg en een bijdrage geleverd aan voorlichtingsfilmpjes van Visio.

Met 13 goed draaiende Oogcafés en enthousiaste vrijwilligers kijken we ernaar uit om in 2022 meer activiteiten te organiseren voor onze leden.

Limburg

Vanuit de Oogvereniging hebben wij meegewerkt om een tentoonstelling/voeltafel te realiseren in de Annamolen in Weert, waardoor gebruiksvorwerpen, de taal van de wieken maar ook het mechaniek op een veilige wijze bekeken en betast kunnen worden.

In vervolg op een rechtszaak die de Oogvereniging tegen de gemeente Kerkrade had aangespannen is in 2021 de pers bij deze kwestie betrokken geraakt. Helaas is het beroep verloren en hebben wij als Oogvereniging, ondanks een constructief overleg met de verantwoordelijke wethouder, [hoger beroep bij de Raad van State ingesteld](#). De uitkomst hiervan is nog niet bekend.

In het kader van de Dag van de Witte Stok is in Heerlen, Sittard en Roermond door middel van het leggen van een Houd de lijn vrij-tegel aandacht gevraagd voor een obstakelvrije route.

Oud revalidanten (BOR)

Na het aftreden van het vorige kernteam is het even stil geweest. In 2021 heeft de oud-revalidanten met Astrid van der Gaag en Patricia Meijboom in het kernteam de draad weer opgepakt. In 2021 verzorgden we twee presentaties op Visio Het Loo Erf: één online en één op het Loo Erf zelf. Tijdens de presentaties informeren we revalidanten over wat de Oogvereniging doet en kan betekenen voor de revalidanten als zij weer in de eigen omgeving zijn na de revalidatie.

De fysieke bijeenkomst op 9 november was een succes. Er waren 8 enthousiaste deelnemers. Daarnaast willen we twee dagen per jaar organiseren: één voor alle oud revalidanten en één eerste terugkomdag voor

revalidanten die niet langer dan een jaar geleden gestopt zijn met revalideren. Door corona moesten we helaas de reeds geplande eerste ontmoetingsdag in november annuleren.

Religie

Omdat religie een interesse-groep is, is er geen voorzitter of kernteam. Er zijn wel 2 coördinatoren: Klarinne Labooy en Marga Zwanenburg. De groep bestaat uit 300 mensen. Relivisie komt 4 keer per jaar uit. Er waren 23 Mensen aanwezig tijdens de mid-week religie in het najaar. Er waren 40 mensen bij de dag die georganiseerd is in Almere. Zowel ouders van, jongeren en studenten.

Vereniging

Bestuur

Begin 2021 bestond het bestuur van de Oogvereniging uit 6 personen. In de ledenraad van 27 november 2021 is de positie van Willemijn Dekker en Fred Steenwinkel in het bestuur met een periode van 3 jaar verlengd.

Het bestuur vergaderde in 2021 zes keer en vanwege corona vooral digitaal. Begin september was er een heidag om na te denken over de strategie van de Oogvereniging. Ook in 2021 heeft het bestuur samen met de directeur gesprekken gevoerd met de voorzitters van de ledengroepen. In deze gesprekken is de onderlinge band besproken tussen landelijk beleid en regionale activiteiten. Daarnaast vonden er twee vergaderingen plaats met de ledenraad.

De voorzitter Jan Vreeburg is statutair aan zijn laatste jaar bezig, en zal medio 2022, na 3 keer 3 jaar afscheid moeten nemen als voorzitter. In de ledenraad is de procedure vastgesteld om een vervang(st) er te vinden.

Bureau en team

Aan het eind van 2021 telde de Oogvereniging 19 betaalde medewerkers. Sinds begin dit jaar hebben we een coördinator Marketing (Astrid Pieterse) en een coördinator Steunpunt Migranten (Amany Shalha), twee nieuwe functies. Halverwege het jaar is een teamlid bij de Ooglijn gestart, Rachel Levy. Zij houdt zich tevens bezig met de website.

We hebben in 2021 afscheid genomen van de themacoördinator Betalingsverkeer en de coördinator Ervaringsdeskundigen. De functie van themacoördinator Betalingsverkeer wordt, met uitbreiding van uren, door de themacoördinator Digitale toegankelijkheid Joost Rongen opgepakt. De procedure voor een coördinator Ervaringsdeskundigen en de nieuwe functie coördinator Vrijwilligers is eind december afgerond. Beide collega's, Danielle Straub en Manja Dorlandt, starten in de tweede week van januari 2022.

Vrijwilligers

Het uitgangspunt van het vrijwilligersbeleid is in 2021 in samenwerking met diverse klankbordgroepen opgesteld en door de Ledenraad goedgekeurd. In verschillende gespreksrondes werd duidelijk dat 'verenigen' centraal staat. Voor de organisatie zal de horizontale én verticale uitwisseling verbeterd

worden, om zo continu voeling te houden met wat de vrijwilliger en de Oogvereniging van elkaar vragen en kunnen bieden. Via verbeterde aandacht voor het motiveren, begeleiden en waarderen van elkaar beogen we de belangenbehartiging, contact en informatie-uitwisseling op regionaal niveau aanzienlijk te verbeteren.

Na de goedkeuring door de Ledenraad van het vrijwilligersbeleid is de coördinator 'Vrijwilligersbeleid en ervaringsdeskundigeninzet' aangenomen en gestart in januari 2022, klaar om hier vervolg aan te geven.

Samenwerking

De Oogvereniging werkt veel en intensief samen met andere partijen, waaronder onze partners binnen Kennis over Zien (Bartiméus, Visio, Robert Coppes Stichting, Macula Vereniging) de beroepsorganisaties van oogartsen (NOG) en optometristen (OVN), andere patiëntenorganisaties en koepelorganisaties Ieder(in) en Patiëntenfederatie Nederland. Daarnaast werken we nauw samen met maatschappelijke partners zoals NS, ProRail en De Nederlandsche Bank.

Ledenraad

In 2021 is voor de tweede keer sinds het bestaan van de Oogvereniging een nieuwe ledenraad tot stand gekomen. Binnen het Participatiedomein zijn verkiezingen geweest. Binnen het Patiëntendomein was dit niet nodig omdat zich maar vijf kandidaten gemeld hadden. De nieuwe ledenraad is benoemd tijdens de vergadering van 26 juni 2021 en bestaat uit:

Participatiedomein

- Anita Beenen (2^e termijn herkozen)
- Marijke Osinga (2^e termijn herkozen)
- Eelco Brinkman (2^e termijn herkozen)
- Joke Smits (2^e termijn herkozen)
- Hubert de Vos (2^e termijn herkozen)
- Karst Hoogsteen (1^e termijn, gekozen)
- Leo Dijk (1^e termijn gekozen)
- Hincka Rosdorf (1^e termijn gekozen)

Patiëntendomein

- Stefan Molenaar (2e termijn).

- Bas van Treek (2e termijn)
- Astrid van der Gaag (2e termijn)
- Lidy van der Lugt (2e termijn)
- Margot Scheltema (1e termijn)

Verenigingsdag

Op 2 oktober kon de fysieke Verenigingsdag in Cursus- en vergadercentrum Domstad plaatsvinden. Met een opkomst van 75 mensen was dit hét verenigingsmoment van 2021. Elkaar ontmoeten en samen durven dromen in combinatie met Tristan Bangma als paralympisch sporter was het een bijzondere dag.

Internationaal

De Oogvereniging heeft meegedaan aan diverse overleggen met de European Blind Union. De meeste van onze thema's zijn ook onderdeel van het VN-verdrag Handicap. Afspraken om dit verdrag toe te passen zijn vaak op Europees niveau vastgesteld. Onze lobby en belangenbehartiging in Nederland worden dus sterk bepaald door de Europese afspraken en we kunnen de overheid daarmee ook aan deze afspraken houden. Daarnaast is er kennis en capaciteit bij Europese zusterorganisaties op dezelfde thema's. We verkennen of we elkaar hierbij kunnen versterken. Het eerste voorbeeld is een vervolg van het project Pay-Able. Er is eerder na onze lobby besloten dat betaalautomaten in winkels in heel Europa toegankelijk moeten zijn, nu moet dat de komende jaren ook echt gebeuren. Onder andere Duitsland en Oostenrijk willen hierin met ons samenwerken.

In 2021 heeft de Oogvereniging een projectleider geleverd aan de EBU (European Blind Union) voor een ambitieus Europees project genaamd PARVIS. Dit staat voor Promoting Awareness on the Rights of Visually Disabled People in an Inclusive Society. In het kader van dit project zijn er 5 animatievideo's over 5 artikelen van het VN verdrag handicap ontwikkeld. Daarnaast was er een twittercampagne over het recht op cultuur, 5 e-workshops voor medewerkers van het bureau, is er een Engelstalige podcast over het recht op werk gemaakt en worden er Europese richtlijnen voor audiodescriptie ontwikkeld. Dit PARVIS-project loopt door in 2022.

Financieel

In het jaar 2021 is het bureau samen met een klankbordgroep uit de groepen gestart met een nieuwe opzet van de financiële administratie. Deze

procedure is vastgesteld in de ledenraad van 26 juni 2021. Begin 2022 starten we met de nieuwe procedure. De inzet is een verlichting van de administratieve taken van de penningmeesters.

Op de [website van de Oogvereniging](#) zijn de vastgestelde jaarrekeningen van de afgelopen jaren te vinden. Het jaar 2021 is afgesloten met een negatief resultaat van -283.000 euro, terwijl een verlies van 313k begroot was.

De Oogvereniging is erg blij met de financiële bijdragen van leden, de vrijwillige donaties, de nalatenschappen, de subsidies van VWS, gemeenten en anderen, en de financiële steun van fondsen.

We bedanken bij deze het ministerie van VWS, Steunstichting Oogvereniging Nederland, het Oogfonds, de Rotterdamse Stichting Blindenbelangen, de Stichting Blindenhulp, het Bartiméus Fonds, Visio Foundation, de LSBS, Stichting Licht en Liefde, de Gelderse Blinden Stichting, de KSBS, Stichting Blindenbelangen Grave voor hun financiële bijdrage en de samenwerking. Veel van de belangenbehartiging, de informatievoorziening en het lotgenotencontact had niet kunnen plaatsvinden zonder deze inkomsten.

Ledenaantallen

Het aantal leden van de Oogvereniging daalde in 2021 licht van 6.146 naar 6.069 leden, een afname van 1%. De afname is gelukkig kleiner dan het voorgaande jaar: meer mensen hebben zich als nieuw lid aangemeld (+13 ten opzichte van 2020) en minder mensen hebben opgezegd of zijn overleden (-10% ten opzichte van 2020).

In de tabel op de volgende pagina vindt u de cijfers per ledengroep. Goed om te weten is dat leden aangesloten kunnen zijn bij meerdere ledengroepen. Daardoor is het totaal van alle ledengroepen samen hoger dan het totaal aantal individuele leden.

	31-12-2021	31-12-2020	Verschil	%
Regiogroepen				
Groningen	220	221	1	0%
Friesland	230	235	-5	-2%
Drenthe	145	148	-3	-2%
Overijssel	409	419	-10	-2%
Gelderland	515	554	-39	-8%
Flevoland	195	200	-5	-3%
Utrecht	446	448	-2	0%
Noord-Holland	835	819	16	2%
Zuid-Holland	894	866	28	3%
Nrd-Brabant	561	554	7	1%
Zeeland	91	83	8	9%
Limburg	267	257	10	4%
Totaal	4808	4804	-4	0%
Patiëntgroepen				
Glaucoombelangen	2467	2508	-41	-2%
OOR&OOG	242	228	14	6%
PXE	191	189	2	1%
Retina	1268	1262	6	0%
Usher	97	87	10	10%
Albinisme	97	94	3	3%
LOA/LHON	104	105	-1	-1%

Uveïtis	207	173	34	16%
Hoge Myopie	159	0	159	100%
Totaal	4832	4646	186	4%
Themagroepen				
Ouders	180	169	11	6%
Geleidehonden	331	318	13	4%
Totaal	511	487	24	5%
Activiteitengroepen				
Oud-Revalidanten	252	246	6	2%
Religie	222	214	8	4%
Jongeren	112	107	5	4%
Totaal	586	567	19	3%
Algemene leden	25	20	5	20%
Totaal groepen	10.737	10.504	233	2%
Aantal unieke leden	6069	6146	-77	-1%
sDubbellid- maatschappen	4668	4358	310	7%